

С ПОГЛЕД КЪМ ПЕРСПЕКТИВИТЕ

СТОЙКО БОЖКОВ

Над родината е издигнато пурпурното знаме на IX конгрес на Българската комунистическа партия. То алее и плющи върху огромните корпуси и високите пеци на Креиковци, над нефтените и газови кули на Долни Дъбник и Чирен, над тихите и слънчеви сгради на Завода за полупроводници в Ботевград, над десетките строителни скели, върху хилядите машини и станове, трактори и комбайни, навсякъде, където туптят сърцата на многомилионните трудови хора. Народът ни с радостни вълнения и увереност се сплотява още по-тясно под това знаме и с пораснали сили върви към новата петилетка.

Грандиозните успехи на нашата страна през годините след VIII конгрес на БКП, който прие перспективите за нашето развитие до 1980 г., се признават от всички. Народът ни извървя труден, напрегнат път, преобrazявайки родината ни в една напреднала държава. Като си представим родния пейзаж, осеян с огромните корпуси на заводите, нашите поля, браздени от машините и обкичени с плодовете на изобилието, градовете и селата, произведенията на промишлеността и селското стопанство, хората, които извършват всичко като най-грижовни стопани, не можем да не изпитаме чувство на гордост от нашия социалистически строй — основа на всичките ни успехи, от далновидността на ръководещата ни Българска комунистическа партия. Защото всички наши завоевания са осъществени по планове и програми на партията, те са претворени от народните ръце, ум, любов и ентузиазъм нейни идеи. И това, че под нейните грижи и напътствия ние завоювахме толкова много, ни изпълва с високо самочувствие и човешко достойнство, с увереност в бъдещето, което ще бъде начертано на предстоящия конгрес.

1

Деветият конгрес на БКП ще направи преценка на основните постижения в народния живот и ще набележи задачите, които трябва да се решат, за да се изкачим към нови висоти на социализма и комунизма. За най-общата формула на бъдещето: да се осигури по-нататъшно строителство на социалистическото общество, като бързо се развива материално-техническата база, усъвършенствуват се социалистическите обществени отношения и се повишава жизненото равнище и социалистическата съзнателност на хората, — се съдържат грандиозно движение, напрежение, вдъхновен труд, огромни икономически, технически и политически задачи, ми-

лиони жизнени съдби. Ръцете на тружениците ще изградят нови електроцентрали, нови заводи, нови машини; умовете на учените и конструкторите ще създадат нови механизми за усъвършенствуване, разширяване и ускоряване на производството, нови форми и методи за организиране и облекчаване на човешкия труд, за функционирането на самото общество; цялото наше общество ще се издигне на по-високо стъпало, като се усъвършенствуват функциите на различните обществени фактори и се развие бита, културата, съзнателността на човешката личност. Ето някои от най-ярките фактори: електроенергията през 1970 г. ще бъде два пъти повече от произведената през 1965 г., т. е. докато през последната година у нас е била произведена 10 милиарда киловатчаса, в края на петилетката ще се произвежда 21 милиарда. Стомана ще се произведе 4 пъти повече — около 2,100,000 тона. Въглища — около 42,000,000 тона. Продукцията на машиностроенето ще нарасне 2—2.5 пъти, на химическата промишленост — 3—3.5 пъти. Въз основа на това националният доход ще се увеличи с близо 50%, благодарение на което ще се яви възможност да се повишат реалните доходи на населението: на работниците и служащите с около 25—30%, на селяните — над 30%. Част от тази програма стана възможно да се осъществи още през първата година на петилетката — през 1966 г. се увеличиха заплатите на значителен брой от трудещите се у нас. До края на петилетката ще се създадат условия да се намали работното време, като се премине към петидневна работна седмица.

Зад цифрите и показателите на директивите се крие романтиката на изминатия етап, който позволи да се създадат условия за набелязване на нови перспективи. Разкриват се примамливите светлини на утрешния ден. Очертава се възмъжалият ръст на нашата родина, порасналото още повече самочувствие и достойнство на народа ни, обогатяването на неговия духовен свят, разширените кръгозори на културата ни, на науката и изкуствата, порасналата ни любов към братята от социалистическото семейство, с чиято помощ ще се развива и материалната, и духовната ни сила, особено всестранно разцъфтялата, даваща живот на много национални начинания и черти, българо-съветска дружба. Значително ще се развие нашето общество. Ще укрепне още повече демократичният принцип във всички обществени органи. Ще се повиши комунистическата убеденост на гражданите, ще се открият още по-ярко моралните черти на новия човек, по-ясни ще са хоризонтите пред младото поколение. „Изграждането на материално-техническата база на социализма, а след това и на комунизма — подчертава др. Т. Живков — не е самоцел на Българската комунистическа партия. Това е основата за осъществяване на високо равнище на живота за всички членове на нашето общество. Всичко, което у нас се изгражда — от рудниците и металургичните заводи, до училищата и жилищните постройки, — всичко е за благо и за щастието на нашия славен, свободолюбив и трудолюбив народ.“ В цялата програма на следващата петилетка и по-нататък — в програмата за построяването на комунистическото общество се проявява най-висшата форма на съвременния хуманизъм — създаване на условия за всестранния разцвет на човешката личност, пълна възможност за проявяването на нейните съзидателни и творчески възможности.

Нашата страна започна да изпълнява задачите от новата петилетка. Ние имаме вече първите успехи, първите завоевания, първите „тесни места“ на развитието.

Сега задачите на социалистическото строителство са много по-сложни и изискват не само повече енергия, но и повече знания, повече инициативност, култура, повече сърце и душа. Проблемите на икономиката и на техническата реконструкция, на социалните взаимоотношения в производството и в обществото, трябва ежедневно да се решават така, че да се повишава ефективността на труда на всеки член на обществото, да се анализира обстановката в която се осъществява производството, да се подхожда научно към явленията. Това изисква новата система на ръководство на народното стопанство. По-голяма специализация, повече познания, самоинициатива, активност и творчески подход, убеденост и чувство за лична отговорност са необходими сега за всеки член на нашия трудов колектив. Някога Ленин писа: „Първата производителна сила на цялото човечество е работникът, трудещият се човек.“ Сега в нашето общество са създадени предпоставки за бурния ръст на „първата производителна сила“ — човекът, не само като господар и стопанин на всички блага, но и като творец, като съзнателен организатор и изпълнител на най-сложни технически, икономически и политически задачи. Порасна извънредно много отговорността на ръководните органи във всички сектори на живота. Нашето общество стана сложно и многостранно развито. За да се достигне до правилно разбиране на жизнените явления и до правилното направление дейността на трудещите се, необходимо е да се търсят обективни критерии, които да ни дават явна картина на всички фактори, обуславящи явленията. Иначе се стига до субективизъм и до унищожаване на творческите усилия на хората. Затова партията непрестанно насочва грижите си към повишаване научния подход към икономическите, техническите и обществените въпроси, към разширяване инициативата и творческата дейност на ръководните органи, към развиване научноизследователската дейност в страната.

Естествено в директивите на конгреса централно място заемат проблемите на икономическото развитие на страната. Но всички въпроси в последна сметка се отнасят до човека, до неговата личност, до творческите му възможности. Затова, като насочи усилията на народа към главните въпроси на нашето съвремие, партията фактически поставя пред нас и всички други проблеми на живота, свързани с човека, с неговата култура.

2

Има мисли, истини, които трябва да стоят постоянно в съзнанието ни и да напомнят за големите ни исторически отговорности за задачите, които трябва да решаваме. В едно от последните си изказвания по повод чествуването на Адриана Будевска Г. Димитров каза забележителните думи: „В областта на културата по способности няма малки и големи народи. Няма пълноценни и малоценни народи. Всеки народ, колкото и малък да е той, може да бъде способен и да внесе в общата съкровищница на културата своя принос от ценности. . . Ние трябва да се стараем ръка за ръка — държавници, партийни ръководители, служители на изкуството, деятели на науката и други, за няколко години българският народ да бъде считан и сочен навсякъде като действително способен, даровит, културен и образцов социалистически народ, който взема активно участие в създаването на световната социалистическа култура, начело с великия Съветски съюз и съвместно с нашите братя от другите страни с народна демокрация“ (Съч., т. 14, стр. 364—365).

Изминалите години потвърдиха верността на тези мисли. В много насоки нашата социалистическа култура, наука, изкуства будят възхищения, одобрения, респект. Ето няколко явления, които заеха през последните години централно място в многообразието на съвременната култура. От оперните сцени на най-претенциозните в музикално отношение страни предизвика дълбоки възвращения и възхищения изкуството на Николай Гяуров. Гържествува не само неговият силен талант, но и високата класа на съветската певческа школа, както и всичко онова, което Гяуров е получил от нашата национална социалистическа култура.

Успехи пожъна нашата опера, ансамбълът на Филип Кутев, Пионерският симфоничен оркестър. . .

Едни от най-забележителните прояви в Европа в областта на изобразителните изкуства бяха нашите изложби на съкровищата на българските музеи, организираните в Париж и Есен. Имаше дълбок символ в това, че социалистическа България показва и развълнува света с художествени съкровища, които българският народ е сътворил или съхранил през вековете. Именно сътворил и съхранил. Защото нашите музеи не притежават съкровища, събирани от чужди земи, като трофеи или скъпо платени от сноби иноземи богатства. Техните богатства народът е опазил в земите, върху които от векове живее, с тези културни ценности той е пълнил своя духовен свят. А те обхващат културата на праисторическия човек, на траките, на древните гърци, на римляните, на прабългарите и славяните, на средновековието и възрожденската епоха, на нашата съвременност.

Социалистическият строй изменя самия човек, развива у него нова душевност, присъща на растящата социалистическа нация и култура, свързана не само с имотността на хората, с новото им място в трудовия и обществен живот, но и с порасналото чувство за общото, за националното, за голямото социалистическо семейство и за свързаността със съдбата на всички трудови хора по света. Нашият съвременник с особено внимание се отнася и към историческия процес. Не виждате ли колко дълбок е интересът ни към миналото, колко дълбоко искаме да проникнем в историческата правда? Както преди двеста години, в началото на нашето Възраждане, се появи Паисий със своята История, за да укрепи историческата памет на народа, така и ние днес искаме връзка с цялото предходно развитие, да носим в съзнанието си всичко ценно, което народът е създал през миналите епохи. Така се подпомага създаването на социалистическата ни нация, в чиито черти се вплита всичко ценно от народното минало. Именно тук се проявява духът на онова, което пролетариатът внася в общата история на човечеството и марксизмът-ленинизмът утвърждава като наука за строителството на социалистическото и комунистическо общество. При създаването на буржоазните нации главната насока се определя от националната разграниченост, от националната затвореност, от националната изключителност. Буржоазните идеолози и историците на културата се стремят да изтъкват онова, което отблъсква една нация от друга нация. Затова цъфтят отровните цветове на национализма и шовинизма, които омаломощават съзнанието на трудовия човек, разпалват омраза, вражда, подклаждат конфликти. Социалистическата национална култура се изгражда върху основата на националната прогресивна традиция, като държи сметка за интернационалния характер на социалистическата революция и изграждащото се социалистическо и комунистическо общество. Затова нас ни интересува всеки въпрос, който обогатява националната ни култура,

който помага на трудовия човек да изгради материалната и духовна страна на своя живот. В отношенията ни с другите народи ние търсим и развиваме онова, което ни е сближавало и ни сближава, онова, което взаимно ни изпълва с уважение или взаимно ни обогатява.

Затова наред с Плиска, Преслав и Велико Търново, запазили частици от старата слава и сила на средновековната българска държава и култура, днес нас ни вълнува и съдбата на Казанлъжката тракийска гробница, праисторическата култура, открита в Караново, Стара Загора и с. Езерово, съкровищата на Могиланската могила във Враца или Панагюрското златно съкровище. Ние се чувствуваме особено горди от това, че културата на древните обитатели на нашите земи е била така висока, че тя има връзка с културата на древната Троя в Мала Азия. Че като разкриваме тези старинни цивилизации, ние хвърляме мост между вековете и народите, че възстановяваме общото съкровище на човешката култура.

Нашият съвременник дълбоко се вълнува от всичко прогресивно и красиво, което е създадено преди него. Затова възстановява средновековното и възрожденско Велико Търново, старата част на Пловдив, романтичната Копревцица и Несебър, стреми се да изживява вълненията на онази епоха, в която са се родили толкова национални, патриотични, революционни и духовни ламтении и пориви. Затова с такава научна задълбоченост учените ни се ровят в миналото и се стремят да хвърлят светлина върху него или във връзка с 1100-годишнината от създаването на славянската писменост, или във връзка със 200-годишнината от написването на „История славяно-българска“, с 90-годишнината от Априлската епопея или 75-годишнината от създаването на Бузлуджа на партията на българските марксисти. И колко още бележити дати от нашата и световна история ни вълнуват. Такива чествувания е имало и по-рано. Сега обаче те засягат дълбоко съзнанието на самия народ, на онзи, който твори историята, който създава новия социалистически облик на нашата родина.

Българската комунистическа партия винаги е държала сметка за исторически създадените се най-тесни връзки между българската и руската култура. Затова, когато победи Великата октомврийска социалистическа революция и се появили първите творби на социалистическата култура в Съветска Русия, партията правеше всичко възможно да поддържа широките интереси на трудещите се и на интелигенцията към нея. Още в годините на капитализма съветската култура, наука, изкуства, кино играеха важна роля в революционното възпитание и в самата борба на българския народ. А през годините на социалистическото изграждане на нашата страна творческото усвояване на съветската култура и наука, непосредственото общуване с тях, се превърна в един от големите фактори на социалистическата културна революция, на нейното ускорено развитие. Тази дълбока близост и любов към съветската култура е една от отличителните черти на нашата нова национална култура. Затова с такава любов и пиетет ние обграждаме местата на руско-българската и съветско-българската слава на Шипка и Плевен, на Хълма на освободителите в Пловдив или издигнатите паметници в София.

Социализмът у нас направи цялата предишна прогресивна култура близка до най-широките народни маси. Същевременно призова самите народни маси и интелигенцията към културна дейност и творчество, което да им помага в строителството на социализма. Създадох се материални и обществени възможности културата да служи за бурното движение на

народа към благоденствие, духовно обогатяване на личността и до пълно нейно творческо изявяване.

Тъкмо в тази насока нашата партия и нашият народ вече са натрупали ценен опит, резултатите от който се виждат особено ярко в съвременната епоха. У нас е създадена вече нова социалистическа култура, култура на труда, на комунистическа идеяност, на бита; създадени са произведения на изкуствата, на литературата, на науката, които носят белезите на новата социалистическа епоха. Във всички сфери на изкуствата въз основа на метода на социалистическия реализъм са създадени значителни произведения, които се посрещат с внимание както у нас, така и в чужбина.

Тъкмо въз основа на нашия опит странно чудати, коренно противоречещи на основните марксистко-ленински принципи на подход към проблемите на културата, се открояват събитията в Китай, които се извършват под името „културна революция“. Едва ли може да се намери у нас разумен и мислещ човек, който да не вижда, че всички изстъпления на „червеногвардейците“ в Китай в името на „пролетарската културна революция“ нямат нищо общо с понятието култура, още по-малко със социалистическата култура, която Ленин определя като „закономерно развитие на онези запаси от знания, които човечеството е изработило под гнета на капиталистическото общество, феодалното общество, чиновническото общество“ (Соч. т. 31, стр. 262). Пролетарската революция не допуска вандалищина и посегателство върху ценностите, които човечеството е изработило във вековния си стремеж към материално благополучие и духовно усъвършенстване. Най-ярък пример за това е Великата октомврийска социалистическа революция, дейността на нейния ръководител Ленин, поведението на съзнателните работници по време на революцията. Този, който сам създава ценности, знае цената на труда и неговите продукти, отнася се с нужното уважение към плодовете на творческия труд. Към стихийно унищожение на човешката цивилизация, към безредие и нихилизъм могат да призават само изпаднали в историческо безверие дребнобуржоазни и анархистични елементи, които нямат нищо общо с пролетарската революционност, с големите цели на комунизма. Както ясно показват фактите, „културната революция“ на „червеногвардейците“ в Китай прикрива всъщност жестоко разгромяване на партийните кадри, които не са съгласни с провеждания националистически, авантюристически и анти-светски курс на едно ръководство, което прикрива пълното си отстъпление от марксизма-ленинизма и практически неудачи в строителството на социализма с лява фразеология и демагогия. Най-тежко са ударени творческата интелигенция, учебно дело (училищата и университетите са затворени), научните и културните институти, неоеценените ценности на вековната китайска цивилизация. Хулиганстващи тълпи от „революционни учаци се“ подлагат на унищително поругание и репресии всеки, който изразява и най-малко съмнение в обожествените идеи на „председателя Мао“. Международното комунистическо и работническо движение с тревога следи „революционните“ събития в Китай, които нанасят коварен удар в тила на социализма.

Пред IX конгрес на нашата партия нашият народ, нашата интелигенция, работническата класа и селяните кооператори ясно и с голяма увереност виждат правилната нейна политика в областта на културата, която се потвърждава от грандиозните ни успехи във всички области на живота.

Речем ли да посочим най-общите черти на нашата социалистическа култура, не можем да не отбележим най-напред нейната здрава идеологическа марксистко-ленинска канва. Българската комунистическа партия провежда последователна политика на дълбоко и творческо усвояване от всички слоеве на народа на марксистко-ленинската наука, въз основа на която се формира мирогледът, общественото и политическото поведение на всеки член на нашето общество, неговото отношение към многоликите и многостранни явления в съвременността. Благодарение на този факт у нас се появяват незначителни сътресения от приливите и отливите в световния революционен процес или при неизбежните трудни моменти на социалистическото строителство. Своевременното и творческо отношение на партийното ръководство към новите явления дава възможност на творческите работници постоянно да се обогатяват и ориентират. Проблемът за класовостта и за партийността на културата не е дискуссионен. Дискутира се как тя най-действено се проявява в различните форми на културата.

Партията винаги с необходимата тревога е насочвала вниманието ни към опасностите, които съществуват при отслабване борбата срещу буржоазното идеологическо влияние в областта на културата. Това влияние идва от остатъците от стари преживелици и от големия идеологически натиск на империализма върху нашето общество. За съжаление някои дейци на културата се поддават на този натиск, внасяйки нотки на незаангажираност, на черногледство и песимизъм, на формализъм в изкуството.

Не по-малко усилия полага нашата партия и за отстраняване на застиването на културата в някои догматични и схематични формули, които унищожават творческото дръзновение и виждане на съвременните изменения в живота. И двете увлечения откъсват творците от живия живот, от революционния кипез, лишават ги от възможност да изживяват заедно с народа успехите и радостите, трудностите и мъките, да чувствуват величието на родените в сурови изпитания черти на новия човек, истинските негови комунистически добродетели. Това важи и при преценяването на миналото на народа ни, на неговото културно наследство. Затова партията насочва дейците на културата към народния живот, към социалистическото строителство, към проблемите на съвременността.

Още непосредствено след нашата социалистическа революция Г. Димитров предупреждаваше, че с интелигенцията трябва да се работи особено внимателно, че промените в нейното съзнание стават не така леко, че тя се преустройва по-трудно и затова са необходими повече усилия. „Трябва вътрешна борба у всеки, който веднъж е усвоил известен неправилен мироглед, за да се освободи от него. Трябва идейна борба, а трябва и въздействие и помощ от страна на колектива“ (Съч. т. 11, стр. 367). Политиката на партията в областта на културата и по-специално към интелигенцията беше насочена към сплотяване на дейците около политиката на Отечествения фронт, на подкрепа на нейните демократични настроения, на активното ѝ включване в строителството. Доверието към нея и непрестанната грижа за марксистко-ленинското ѝ възпитание, създаването на млади сили сред подрастващото поколение дадоха забележителни резултати. Принципиалното партийно отношение спечели интелигенцията за партийната политика, пресече вредното буржоазно влияние, приобщи я към идеите на социализма и комунизма. Макар че по-късно ня-

кои неправилни методи от култовски характер нанесоха рани върху изграждащата се наша социалистическа култура, общото движение и възхода ѝ не спряха. Сега особено се чувствува резултатът от свежия въздух на априлската линия на Централния комитет, рътта в ширина, разгръщането на творческите инициативи, многоплановостта и многоструйността на културните изяви.

Осмият конгрес с приетите от него перспективи до 1980 г., а сега и IX конгрес с детайлирането на плана до 1970 г., поставят грандиозни задачи пред нашия народ. Ние трябва да станем високо развита в техническо отношение страна, да изграждаме бъдещето си като машиностроители, да вървим с ускорение по все още неизследваните пътища към комунизма. Това изисква не само напрежение, но и повишено умение, повече знания, по-голям опит, по-силна и твърда увереност в нашето дело. Трябва докрай да се отхвърлят старите наслоения в съзнанието и поведението на хората, да се осигури буйно израстване на нови хора с ясен комунистически поглед, с висока специална и обща култура, с големи и горящи за човешкото щастие сърца. Това ще бъде нова страница за разцвета на нашата социалистическа култура.

3

Измежду всички изкуства художествената литература притежава най-голяма въздействена сила. Тя има разностранни възможности дълбоко да анализира процесите, които се извършват в живота, в човешкото съзнание, в душевността на народа, да навлиза в същината на противоречията в личността и обществото и с непосредствеността на образите, с правдивостта им, с идейния патос и с красотата да участвува активно във формирането на високи комунистически и граждански черти в душата на съвременника. Затова партията винаги е обръщала особено внимание на проблемите на художествената ни литература, подпомагала е нейното усъвършенстване. Оказвала е голямо доверие на писателите, вярвала е в тяхната комунистическа убеденост, в патриотизма им, в таланта им. Особено ярко това се чувствува през последните години, когато се положиха повече грижи за създаването на здрава творческа атмосфера и на благоприятни условия за вдъхновен труд.

Българските писатели създадоха вълнуващи творби, с които нашият народ се гордее. Те отговарят на величието на нашата епоха и на огромния ентузиазъм на народа ни в строителството.

Не е възможно тук да се изредят успехите на нашата литература през последните години, даже като се споменат заглавията на най-значителните творби. Защото литературата ни се разлива като пролетна пълноводна река, която е излязла из планинското си корито и е изпълнила всички потоци на плодородната равнина. В дълбокото и главно течение се развиват изпитаните в майсторството си творци, които най-стремително носят водите ѝ напред, създават нови меандри, но неотклонно определят основното ѝ направление.

Романът продължава да е водещият жанр на съвременната ни литература. Епопеята „Обикновени хора“ на Г. Караславов вече навлезе в четвъртата книга, откроявайки дълбоко героичните и трагичните събития около Септемврийското въстание. Емилиян Станев, който в романа си „Иван Кондарев“ се очерта като писател с големи епически възможности,

също доведе героите си до драматизма на Септемврийското въстание. Димитър Талев продължи да навлиза в националната трагичност на родния си край и с романа „Гласовете ви чувам“. Художествено се пресъздава миналото на народа във „Време разделно“ на Антон Дончев и „Цената на златото“ на Генчо Стоев — обвояни с патриотичен патос.

Продължиха да навлизат в душевността на съвременника, в неговото неравно битие и сложно изграждащо се съзнание Андрей Гуляшки и Камен Калчев, насочвайки се към антикултовската тема. В „Седемте дни на нашия живот“ Гуляшки създава образа на една вътрешно трагична личност, която се гърчи в нравствените конфликти на нашето съвремие и своята индивидуалност. Той се опитва да утвърди голямата правда на нашия живот. В „Двама в новия град“ Камен Калчев съумява да разкрие душевността на обикновения човек, който и след нравствените изпитания на несправедливостта е запазил качествата на сърдечност и топлота, на вяра в живота и човека.

Постепенно се възстановява авторитетът и художествената сила на разказа. В жанрово отношение той често пъти носи своеобразни черти — взел е нещо от повестта, от класическия разказ и от публицистичния очерк. Тук продължават да се извяват Илия Волен, Ст. Ц. Даскалов, Б. Райнов и др. Но с нови оригинални образи из съвременността навлязоха в литературата Дико Фучеджиев със сборника разкази „Небето на Велека“, Николай Хайтов с „Шумки от габър“, и Й. Радичков с „Горецо пладне“. Тези творби внесоха особен лиризм и хуманистически романтизм в съвременната ни литература.

Драмата като че ли заема второ място, непосредствено до романа, обхващайки големите конфликти на нашето време. К. Зидаров вълнуващо предаде историческия трагизъм на народа ни по времето на Иван Шишман и въздигна в апотеоз националната доблест в драмата „Иван Шишман“. Д. Димов изобрази редица съвременни нравствени стълкновения в „Жени с минало“ и „Виновият“. Г. Караславов драматизира вълнуващата си повест „Танго“. Л. Стрелков в пиесата „Среща“ постави остри политически и нравствени конфликти на нашия живот през последните години. В „Прокурорът“ Г. Джазгаров разкри ярки образи от близкото минало, показвайки не само трудния път на комуниста, но и силата на философските и нравствени идеи на социалистическото общество. Пиесата е едновременно остра сатира срещу духовната убогост и силно утвърждава личността на новия човек.

Поезията през последните години като че ли се представя някак разкъсано, многогласо, многохорово. В отделни поетически изповеди се носят силни мелодии, вълнуващи изживявания. Тук можем да изброим имената и на Людмил Стоянов, и на Елисавета Багряна, на Христо Радевски, Н. Фурнаджиев, Ламар, Младен Исаев, Веселин Ханчев, Павел Матев, В. Петров, Д. Методиев, Ал. Геров, Сл. Караславов и др. В нашата съвременна поезия все повече се прилага широк подход към чувствата, към личността с нейната многостранност в интелектуално и емоционално отношение, както и към богатството във взаимната ѝ зависимост от жизнените явления. Но в съвременната ни поезия все още се търси голямото изживяване, образа, който може да възлгати с художествена сила голямото движение на нашия народ към социализма, дълбоките преобразования на съвременното ни общество.

Животът върви с бурен устрем напред. Хората не само изменят цвета на косите си, но дълбоко променят своите душевни черти. Стават по-мъдри, по-опитни, по-твърди и устойчиви. Наред с плодовете на техния труд — заводи, машини, открития, пътища, язовири, градини и избуяли жита — се възправя и техният ръст, на мъже и жени, на младежи и девойки, блестят техните очи — очите на изпълнителите своя дълг към родината, народа, класата, партията. Трудовият човек е господар на всичко в нашата страна. Всичко у нас се ражда от неговия вдъхновен труд. И всичко се връща отново към него. Колко дълбоки са възвлиянията, драматичните конфликти и героиката у този строител, който живее със самочувствието на победител. И нашият съвременник често търси този образ в литературата. И поставя въпроса: дали писателите го виждат, усещат, познават?

През последните години нашата литература направи сериозни опити да намери художествения образ на съвременния герой. Но да си припомним малко горчивите думи на М. Шолохов на XXIII конгрес на КПСС: „успехите при нас, литераторите, на са така големи, както би се искало на вас, читателите, а и на самите нас, писателите.“ И у нас читателят чака от литературата голямата правда за своите трудови дела, за преодолените трудности, за мъчителния, но успешен път към лично щастие, към постигане на успехи в строителството, в бита, в културата. Бледи са още създадените образи на съвременния живот. За съжаление, в литературата ни се появяват все още немалко произведения с бедни мисли и чувства, с бледи образи, лишени от художественост, със замъглени от модернистична превзетост форми. Да не говорим, че в нашата литература намират място много слаби като художествени творби произведения. В някои разкази, повести и стихотворения се засягат дребни и маловажни жизнени проблеми, изкривено се представя съвременният човек, вее дух на неверие в неговата преобразователна сила, подхвърлят се на скептична оценка утвърдени от живота истини. Често пъти се робува на формалистични схеми. Всичко това подхранва отрицателните явления сред част от младежта, създава лош вкус, неверни представи, пречи на идеологическата и възпитателна работа на партията. Това се отразява отрицателно и на самото творческо развитие на писателите, убива таланта им. След като партията даде широк път на творците към живота, след като всеотдайно подкрепи и окрили талантливите творци, сега тя поставя главната задача да се насочат към съвременността; проблемите на преобразованието на нашата страна трябва да станат главно съдържание на творбите на българските писатели. Социалистическият реализъм като течение утвърждава силата и красотата на нашия строй. Могъществото на човека, който преодолявайки големи трудности, свързани с изостаналостта на нашата страна, с бурните темпове на строителството, с негодните природни условия, както и своите вътрешни противоречия, успешно извърши и продължава да извършва гигантски исторически преобразования.

За да може да се развива такава литература, необходимо е гражданско мъжество и непоколебима комунистическа вяра.

Сега нашата литература има да преодолява трудности, които се създават от буржоазното идеологическо влияние, от остатъците от догматизма, от известни остатъци на минали етапи от нашето литературно развитие. Новите теоретици на декадентството правят гигантски усилия да покажат, че изкуството не бива да напомня за живота, за реалния свят

и за реалните отношения между хората. Те се стремят да вмъкнат сянката на съмнението, на песимизма между бурно развиващия се живот и творците. Една от плодотворните форми на борба срещу буржоазната идеология и догматизма, срещу опростенчеството и формализма в изкуството се състои именно в това да се преодолее дистанцията между твореца и живота, дистанцията до съвременния човек — строител на комунизма. Само тогава могат да се почувствуват като естетически категории класата, партията, народа, борбата за социализъм и комунизъм, солидарността с народите от целия свят, светостта на вечната ни дружба със Съветския съюз. Необходимо е неповторимата творческа дейност на писателя колкото е възможно по-плътна да се слива с многообразието на живота и с неговата обща устременост.

Напоследък и писатели, и литературни критици много често водят дискусии за характера и чертите на художественото изобразяване, за образа на съвременника, за положителния герой, за образа на комуниста и пр. Тези дискусии имат важно значение за развитието на литературната теория, за нашата естетика, за борбата срещу вредните теории на Запад, и по-специално срещу реализма без граница и дегероизацията на изкуството, за приближаването на художественото произведение до читателя и пр. Но ако писателят смята, че въз основа на някакви предварителни схеми или предвзети идеи за образи, герои и форми може да създаде ярки художествени творби, той жестоко ще бъде измамен. Героят в литературата на социалистическия реализъм е живият човек, реалният човек, който всеки ден и час е различен, нов и новообогатен. За да го разберем, необходима е дълбока идейна убеденост в комунизма, в политиката на партията, вяра в човека и непосредствена връзка с онези, които осъществяват, претворяват идеите на партията в дело. Сега в нашата страна няма друго развитие, освен развитието, начертано от партията, няма друг народ и други хора, освен тези, които в една или друга степен, са свързали съдбата си със съдбата на социализма, няма друга действителност, която да има перспективи и да предлага примамлив и щастлив ден за човека, освен перспективата на социализма. Няма друга любов към човека, освен комунистическата — като най-висша форма на хуманизма. Следователно, няма друг път за приобщаване на писателя към действителността, освен пътя на всеотдайното и пълнокръвно сливане на своя талант, на своето художническо умение с величествените задачи, свързани с възпитанието на съвременника. Напрегнатият процес на социалистическото изграждане на нашата страна и усложнената международна обстановка налагат писателите най-активно да се вмесват с творбите си в психологическите явления на съвременността и да утвърждават художествени образи с героични характери и личности, с високи комунистически добродетели.

Всеки човек има любим поет или писател, както има любима песен. Но литературната наука трябва да обича еднакво пълноводието на нашата социалистическа литература, да се радва на многообразието на жанрове, стилове и таланти, на всяко ново завоевание. Вярно е също така, че без литературен вкус не съществува възможност да се оценяват правилно художествените достойнства. Но също така е вярно, че едностранната влюбеност на литературния критик в една величина, колкото голяма да е тя, непременно довежда до едностранчивост, до обедняване на литературния процес. Да не говорим, че понякога тази любов, когато се свърже с „изключителността“ на обекта, довежда до вкусовщина А тъкмо днес, когато

литературата ни се обогатява от нови млади сили, които се нуждаят от подкрепа на техния индивидуален почерк и стремеж да кажат ново оригинално слово в литературата, да внесат своя жизнен опит в нея, най-опасното явление е да се насочват едностранчиво към една или друга схема или „модерно“ предписание. Съвременният богат живот у нас изисква да го гледаш с отворените ясни очи на комунист, с проникновение да изживяваш радостите и тревогите на хората, да вярваш безгранично, безумно в утрешния светъл миг. Затова социалистическият реализъм не създава, не канонизира шаблони и норми: той има само едно ръководство — вярно и пълно творецът да изобразява живота в неговото развитие към социализма и комунизма, да утвърждава комунистическите идеали в съзнанието на човека. Това еднакво важи и за сатирата, и за одата.

Деветият конгрес и задачите, които той ще начертае, изискват ние да създаваме литература, която да укрепва устойчивостта на строителите, вярата им в комунистическия идеал, да помага в целия народ да се разцъфтяват комунистическите добродетели, гордо и смело да се изявява красотата и величието на новия човек — цел на цялото наше развитие.